

HARRAN ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
HARRAN UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY

ULUSLARARASI
MEVLÂNA VE MEVLEVÎLİK
SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON MAWLANA JALAL AL-DIN RUMI
AND MAWLAWISM

Mevlâna Celaleddin Rumi'nin 800. doğum yıldönümü anısına

BİLDİRİLER
II

26–28 EKİM 2007

ŞANLIURFA

ULUSLARARASI MEVLANA VE MEVLEVİLİK SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ-II**ISBN**

978-605-89998-2-4

Düzenleyen Kuruluşlar

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Şanlıurfa Mevlevihanesi Yaşatma ve Kültür Derneği

Editörler

Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI
Prof. Dr. Ali BAKKAL

Düzenleme Kurulu

Başkan: Prof. Dr. Abdurrahman ELMALI

Sekreteryası: Dr. Hüseyin KURT

Prof. Dr. Ali BAKKAL, Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ, Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN, Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN, Doç. Dr. Murat AKGÜNDÜZ, Yrd. Doç. Dr. Cüneyt GÖKÇE, Yrd. Doç. Dr. Harun ŞAHİN, Yrd. Doç. Dr. İ. Hakkı İNAL, Yrd. Doç. Dr. Yasin KAHYAOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Ahmet ASLAN, Dr. Celil ABUZER, Dr. Halil ÖZCAN, Dr. Kadir PAKSOY, Dr. Veysel KASAR, Dr. Vehbi ŞAHİNALP, Okt. Kadir ALPEREN, Okt. Abdülkadir AYDIN, Okt. Mehmet OYMAK

Bilim ve Danışma Kurulu

Prof. Dr. İbrahim DÜZEN
Prof. Dr. Ethem CEBECİOĞLU
Prof. Dr. Osman TÜRER
Prof. Dr. Mustafa KARA
Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK
Prof. Dr. Abdülhakim YÜCE
Prof. Dr. İsmail YAKIT
Prof. Dr. Ali BAKKAL
Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ
Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

Dizgi-Tasarım

Arş. Gör. Dr. Hüseyin KURT
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Grafik Tasarım

Öğr. Gör. Haldun ÖZBUDUN
Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Adres

Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Osmanbey Kampüsü/ Şanlıurfa

MEVLANA DÜŞÜNCESİNDE Hz. İSA VE HİRİSTİYANLIK

Doç. Dr. İskender OYMAK

Mevlana'nın eserlerinde lirik ve didaktik şiirsel hikaye ve masallardan tutun da, Kur'an ayetlerinin en ince yorumlarına kadar binlerce hikmetli söz yer almaktadır. Mevlana, sahip olduğu ilim ve mistik hayatın ürünü olarak kendi gönül pınarından hissettiği derin duyguları ifade ederken yer yer Hz. Adem, Hz. Musa, Hz. Nuh ve Hz. İsa'dan bahsetmektedir¹. Çeşitli kültürlerle ait düşünceleri İslami perspektifte ele alan Mevlana, kendine özgü üslubuyla değerlendirmeye tabi tutmuş ve onların tarih, din ve ahlaki değerleri üzerinden insanlığa bir takım mesajlar verme yöntemini benimsemiştir.

Mevlana düşünce olarak, farklı din mensuplarına göstermiş olduğu tolerans noktasında da dikkat çekmektedir. Nitekim Mevlana'nın, Mesnevi'de geçen "Mümin, Hıristiyan, Yahudi, Ateşperest, Mecusi, herkesin yüzü o ulu sultana doğrudur. Hatta taş, toprak, dağ ve suyun Allah'a gizli bir dönüşü vardır"² sözünü ele aldığımızda bütün dinlerin hedefini çok net bir şekilde ortaya koyduğunu görürüz. Mevlana, sadece ötekiyle değil, canlı cansız bütün varlıklarla hakikat yolunda bir olmayı ve bu amaçla çalışmayı önermektedir. Mevlana, düşünceleri ile asırlardır insanlığa ışık tutmuş, yol olmuştur. Bu tebliğimizde Mevlana'yı Hz. İsa ve Hıristiyanlığa bakış açısıyla değerlendirmeye çalışacağız.

Mesnevi'de Mevlana, Hıristiyanlığı; İsa'nın babasız doğuşu, Hz. Meryem'in erkekle ilişkisi olmadan hamile kalması gibi temel ilkelerine de işaret etmektedir. O, gerek Mesnevi'de gerekse Divan'ında İsa motifini sık sık kullanmaktadır. Mevlana, bu motifi kullanırken O'nu zaman zaman temizlik ve saflıkla özdeşleştirmekte, zaman zaman da iyilik ve yardımseverlik timsali olarak nitelendirmekte, bazen de sıkıntı ve darlık içinde olanların imdadına yetişen kurtarıcı motifleriyle işlemektedir. Ayrıca Mevlana, Meryem'in iffetinden ve İsa'nın mucizelerinden kendi üslubuyla sık sık bahsetmektedir.

Hem Hıristiyanlık hem de İslamiyet, Hz. Meryem'in hamileliğinin "Allah'ın kudretinin" bir eseri olduğunu ifade etmektedir. Mevlana da bu konuda "Gizliden gizliye bir emanet verilmedikçe gönül Meryem'i, Mesih'in ışıklarına gebe kalamaz"³ ifadesini kullanmaktadır. Özellikle İslamiyet bu konuyu, bütün berraklığıyla ortaya koymakta ve Meryem'e hiçbir şekilde leke düşürmemektedir. İşte bu konu Mesnevi'de çok edebi bir üslupla dile getirilmektedir. Hz. Meryem, hayanın, iffetin timsalidir. Kendisini Allah'a adanmış biridir. İlahi kudret, böyle birini, anlaşılması zor hikmet kıvılcımları ile hiçbir erkek dokunmadan hamile bırakmıştır. Olay baştan başa Allah'ın kudretinin bin bir renkli parlantıları içerisinde cereyan etmektedir. Akli ve kalbi madde ile dolup taşan Yahudi toplumunun bunu idrak etmesi beklenemezdi. Bu inceler incesi olayı, ancak kalbi iman dolu zeka sahipleri kavrayabilirlerdi. Bunun için o devrin Yahudi zihniyeti, olayı kavrayamamış ve Hz. Meryem'e olmadık isnatlarda bulunmuşlardır⁴. Hz. Meryem'in gebe kalma olayını, Hz. Mevlana, "Neye üfürülen nefeste şekerler gizlidir, Meryem'e benzeyen ney, o nefesten tatlılara gebe kalmıştır", "Kimi bir solukta Meryem'i gebe eder, İsa'yı yaratır;

* Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Öğretim Üyesi.

¹ Geniş bilgi için bkz: Dilaver Gürer, "Mesnevi'de Peygamber Kavramı ve Peygamberler", Tasavvuf, Mevlana Özel sayısı, Yıl:6, S. 14, Ankara 2005, s.103-119.

² Mevlana Celaleddin Rumi, Mesnevi, (Haz: Adnan Karaismailoğlu), Ankara, 2004, C.II, s. 373. (VI. Kitap, b: 2419-20), Not: Mesnevinin bu baskısı iki cilt haline Akçağ A.Ş. tarafından yapılmıştır. Her bir ciltte üç kitap yer almaktadır. Mesneviyi referans gösterirken ayrıca parantez içerisinde orijinal kitap ve bab numarasını vermeyi de gerekli gördük.

³ Mevlana Celaleddin Rumi, Divan-ı Kebir, (Haz: Abdülbaki Gölpınarlı), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1992, C. VII/313 (b.4016). Divan-ı, referans gösterirken cilt ve sayfadan sonra bab numaralarını da belirtmeyi tercih ettik.

⁴ M. Aydın, "Hz. Mevlana Gözü ile Mesnevi'de Dinler" II. Milletlerarası Mevlana Kongresi, 3-5 Mayıs 1990. Konya 1991. s. 153.

böylece de İsa, soluğuyla onun soluğuna tanıklık eder” ve “Kimdir Ruhul- Kudüs’ün soluğundan Meryem gibi gebe kalmayan?”¹ ifadeleri ile açıklamaktadır

Mesnevi’nin bir başka bölümünde Mevlana, Meryem’in İsa’ya hamile kalmasını şöyle anlatmaktadır: “Meryem, karada o balıkların çırpındığı gibi bir müddet çırpınca; Kerem göstericisi –Cebrail- ona seslendi: “Hak’ın eminiyim, benden korkma. İzzetle kıvançlı kişilerden kaçınma, böyle hoş yakınlardan çekinme”. Bunu söylüyor ve dudagından art arda temiz ışık şuleleri semaya yükseliyordu. Varlığımdan yokluğa mı kaçyorsun? Ben yoklukta padişahım ve bayrak sahibiyim. Benim varlığım ve düzenim, yokluktur; benim suretim geçici olarak senin önündedir. Ey Meryem! Bak, anlaşılması güç bir suretim; hem hilalim, hem gönülde hayalim. Gönlüne bir hayal gelince yerleşir; nereye kaçsan seninledir”². Mevlana bu konuyu farklı yönleriyle ele alır. O, “Onun yüceliği hakkında binlerce delil var, hepsini de görüyorsun da hala pirin halini anlamıyorsun, gerçekten de haberin yok. Kuruluktan, yaşlıktan münezzehten olan varlıktan gönül Meryem’ine ruhani bir surettir, geldi, çattı. Uğrayıp geçen elçi, içinde canın gizli olduğu solukla gönül Meryem’ini gebe bıraktı. A gönül, o padişahlar padişahına gebe kaldın sen; çocuk, karnında oynamaya başladı mı görürsün”³ şeklinde ifadeler kullanmaktadır. Bu konuda Mevlana’nın bazı sözleri de şöyledir: “Gönül, gamla peygamberleşti mi? gönüle Cebrail iner; düşünce, yüzlerce İsa’ya gebe kalır Meryem gibi” “Canın, bir soluk anda aşkının perdesi altında bir yıkansa Meryem gibi bir solukta İsa doğumayı görür, anlarsın”⁴.

Mevlana, Meryem’in hamileliği esnasında yaşadığı bir olayı şöyle hikaye etmektedir: “Yahya’nın annesi, çocuğunu doğurmadan önce Meryem’e gizlice dedi: “senin karnında, kitap sahibi ve haberdar peygamber olan bir padişahı kesin olarak gördüm. Ey anlayışlar sahibi! Ben seninle karşılaşınca karnımda taşıdığım secde etti. Bu cenin, o cenine secde etti; secde etmesinden dolayı bedenimde ağrı oldu.” Meryem, “Ben de, içimde bu karnımdaki çocuktan bir secde gördüm” dedi. Aptallar derler ki “bu hikaye yalan ve yanıltır... Yahya’nın annesi Meryem’i nerede gördü ki bu sözü söylesin” Gönül sahibi olan kişi ufuklarda görünmez olanın, kendisi için hazır bulunduğunu bilir. Gözden uzak olan Yahya’nın annesi, bakışta Meryem’in önünde hazır bulunur. Gözleri kapalı halde dostu görür;... Ey aciz! –Meryem- onu ne içten ne de dıştan görmediyse de hikayeden mana al... Ey kardeş! Hikaye bir ölçü kabı gibidir, içindeki mana da tahıl tanesi gibi. Akıllı kişi mana tanesini alır, götürülse de ölçü kabına bakmaz”⁵. Mevlana burada açıkça insanoglunun anlatılan hikayelerden ders alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Mevlana, “Can sütünü Meryemlerden em, çünkü sen de Meryem’den doğan ikinci bir çocuksun; Meryemlerden süt em de İsa gibi oğullardan, kızlardan vazgeç”⁶ sözüyle Meryem’i iffeti ve ahlakıyla bütün güzel huyları kendisinde bulduran örnek bir anne olarak nitelendirmektedir. Yine Mevlana, Mesnevi’sinde Hz. Meryem’in iffetini şu ifadelerle dile getirir: “Meryem gibi fırsat yok olmadan önce surete, “Senden rahmana sığınırım” de. Meryem, cana çok can katan bir suret gördü; yalnız halde cana can katan, gönül çelen birini-gördü-. Onun önünde o, Ruh’ul-emin güneş ve ay gibi yerden doğup yükseldi... Meryem titremeye başladı... ve kötülükten korktu... Meryem kendinden geçti ve kendinde değilken “Allah’a sığınırım” dedi. Çünkü O iffetli, korktuğunda pılı pırtısını gayba götürmeyi adet edinmişti. Dünyayı kalıcı olmayan bir mülk gördüğü için ihtiyatlı bir şekilde haktan sığınak edindi”⁷.

Mevlana, İsa’nın içinde bulunduğu toplumun olumsuz tavırlarını ve manevi hastalıklarını tenkit ettiğini ve bu noktada gösterdiği çabanın da bir yere kadar mümkün olduğunu, İsa’nın dilinden şöyle hikaye etmektedir. “Meryem oğlu İsa, sanki bir aslandan kaçır gibi dağa kaçıyor, biri ardından koşarak “ peşinde kimse yok, kuş gibi ne kaçyorsun?” dedi. İsa’yı konuşurmak ve sebebini öğrenmek için peşinden giderek ısrarla neden kaçtığını sordu. -İsa -dedi: “Ahmaktan kaçıyorum. Git kendimi kurtanyorum; beni bağlama”, -Adam- dedi: “Peki, kendisiyle kör ve sağırın iyileştiği o Mesih, sen değil

¹ Divan, II/14 (b. 120), VII/401, V/17 (b.203)

² Mesnevi, I/407. (III, Kitap b. 3767-3774).

³ Divan, III/309 (b.2996-2999).

⁴ Divan, V/ 484 (b.6645), IV/132 (b. 1167).

⁵ Mesnevi, I/277-78. (b. 3588-3609).

⁶ Divan III/402, (b. 3876).

⁷ Mesnevi, I/405. (III: Kitap, b. 3700-3709).

misin?” -İsa- “Evet” dedi. -Adam- dedi: “Gayp sırrına mekan olan o padişah sen değil misin? O, duayı bir ölüye okuduğunda av yakalamış bir aslan gibi sıçrar.” -İsa- “Evet o benim” dedi, -Adam- “ey güzel yüzlü! Sen topraktan kuşlar yapan değil misin?” -İsa- “evet” dedi. -Adam- dedi: “Ey pak ruh! İsteddiğini yapıyorsun. Korkun kimdendir? Böyle bir delille senin kullarından olmayacak kim vardır dünyada?”

İsa dedi: “Bedeni yaratan, canı öncesinde yaratan hakk’ı pak zatı için, ...

O duayı bir ölüye ve en ulu adı, sağıra ve köre okudum, iyileşti.

Kayadan oluşmuş dağa okudum; yarıldı, hırkasını göbeğine kadar yırttı.

Ölü bedene okudum, canlandı; bir şey olmayanın başında okudum, bir şey oldu. Ahmağın gönlüne onu sevgiyle yüz binlerce defa okudum, şifa olmadı. Mermer taş oldu ve o, huyundan dönmedi; hiçbir ekinin yeşermediği kum oldu” Adam bunun hikmetini sordu?...

İsa, dedi:“Ahmağın hastalığı Allah’ın kahırındır; kahır, hastalık ve körlük değildir; belaya tutulmaktır o. Belaya tutulmak, acınacak bir hastalıktır. Ahmaklık, yaralayacak bir hastalıktır. Hak, yarasını kendine mühür yapmıştır; hiçbir çare onu iyileştiremez. İsa’nın kaçtığı gibi ahmaktan kaç; ahmakla birlikte olmak, çok kanlar döktü. Hava azar azar suyu çeker; ahmak da sizden dininizi böyle çalar. İsa’nın bu kaçışı korkudan değildi, bunu öğretmek içindi. Karakış ufukları doldursa da o parlayan güneşin ne üzüntüsü olur”¹. Mevlana, burada Hz. İsa’nın doğumundaki incelikleri anlayamayan ve iftiralarında ısrar eden o devrin Yahudi anlayışsızlığına vurgu yapmakta ve “yerine göre söz, ölülere bile tesir eder de ahmaklara tesir etmez” ifadeleri ile güzel bir şekilde açıklamaktadır.

Mevlana, Hıristiyanlığın diğer önemli bir motifi olan çarmıh hadisesine temas etmektedir. O’na göre; bir yandan onlar, İsa’nın çarmıha gerildiğine inanmaktadırlar, diğer yandan da onu tanı kabul ederek ondan medet ummaktadırlar. Mevlana, “Hıristiyanların bilgisizliğine bak ki asılmış bir tanrıya sığınmış. Çünkü onun sözüne göre Yahudi onu asmış; o zaman onu (O) nasıl koruyabilir”² ve “Kendi Mesih’ini darağacında öldürse bile öldürdü diye şüphelenen Hıristiyan’dır ancak, inanan bu şüpheye düşmez”³ ifadeleriyle, Hıristiyanların mevcut tanı anlayışları ile çelişki içinde olduklarını vurguluyor. O’na göre çarmıha gerilmiş olan birisi bizzat acizlik içinde bulunurken, nasıl olur da başkalarını kurtarabilir? Mevlana, bu tutumu bilgisizlik olarak nitelemektedir.

Ahir zamanda İsa’nın mücadelesi ve göğe çıkması konusunda da Mevlana açıklamalarda bulunmaktadır. O, İsa’nın düşmanla mücadelesini ve zulüm karşısında tanrıya sığındığını ve tanrının onu kendi katına çıkardığını belirtmektedir. O, bu konuda; “O zaman ne vakit gelecek ki sefer çağından uyanıp kalkan dostlar, zerrelere gibi bizi alt üst olmuş, dağılmış gitmiş halde bulacaklar? Kimindir o baht,... İsa düşmandan kurtulmak için eve girer de evden ansızın gökyüzüne ağacak bir yol buluverir” ve “Oruç, zenzem oldu Meryemoğlu İsa’ya; oruç yolculuğuna çıktı da dördüncü kata göğe ulaştı⁴ sözleriyle İsa’nın mücadelesinde sıkıntı yaşadığı durumlarda tanrıdan yardım gördüğünü vurgulamaktadır. Yine Mevlana, “Meryemoğlu İsa (o ışığın) merdivenini bulunca dördüncü kat göğün üzerine uçtu”⁵ “Davet yeter, bırak daveti de duaya başla; Mesih bile dördüncü kat göğe dua kanadıyla ağdı⁶ sözleriyle İsa’nın göğe bir çaba göstererek çıktığını belirtmektedir. Bir ifadesinde de Mevlana, İsa’yı bütün varlıkların ümidi olarak “Canım benim ümitsizliğe düşme, bir ümittir, belirir, bütün canların ümidi gayb aleminden çıkageldi. Gerçi Meryem elinden çıktı amma İsa’yı göğe çeken o nur geldi, erişti” şeklinde

¹ Mesnevi, C. I, s. 368-69, (III: Kitap, b. 2569-2598).

² Mesnevi, I/209, (II. Kitap, b.1393-4).

³ Divan III/414, (b. (3984).

⁴ Divan, II/39 (b. 311, 316), II/ 183 (b. 1487).

⁵ Mesnevi I/195. (II. Kitap, b. 916).

⁶ Divan III/60, (b.427), İncil’e göre; İsa çarmıha gerilip ölmüş, cesedi bir mağaraya konmuş, üç gün sonra dirilmiş, havarilerine görünmüş, onlarla konuşmuş, sonra göğe ağmıştır. İsa’nın Çarmıha gerilmesi ve sonrasında gelişen olaylar hakkında geniş bilgi için bkz: Matta, 17/22-23, Markos, XVI/1-14, Luka, XXIV/1-12, Yuhanna, XX/1-10. Kur’an da ise İsa’nın asılmadığı, öldürülmediği, tanrı tarafından göğe çıkarıldığı bildirilir Nisa:158. Not: Kur’an ve İncil’den bu tür açıklamalara konunun bütünlüğünün bozulmaması açısından az yer vermeye çalıştık.

nitelendirmektedir¹. Bir başka ifadesinde ise Mevlana, Hz. Muhammed'in miraçtan dönüşünde, İsa'nın dördüncü kat semadan indiğini ve görüşüğünü "Muhammed, gene Miraçtan geldi, İsa, dördüncü kat gökten indi, ulaştı"² sözüyle ifade etmektedir.

Mevlana iyi dost ve günahkar dost kavramlarını kullanarak, iyi dostun makamı olarak semayı, günahkar dostun yeri olarak da yerin dibini gösterdiğini söylemektedir. Bu nitelemeyi Mevlana: "Çokça dost ve yoldaşlar edindin. Sana nerede? diye sorsam, "Gitti dersin". İyi dostun yukarıdaki semaya gitti, günahkar dostunsa yerin dibine gitti. Sen ortada, kervanda olan ateş gibi öylece yardımsız kaldın, Ey yiğit dost! Yukarı ve aşağıdan münezzeh olanın elini tut. Ne İsa gibi semaya yükselir, ne de Karun gibi yere girer. ... mekansız alemde seninle beraberdir³ şeklinde ifade etmektedir. Bir başka sözünde "Ateşe atılırsan İsa gibi, meleklerin kanatları üstünde göğe ağarsın; gülistana dalarsan Karun gibi yere batarsın"⁴. Bu konuda Mevlana'nın diğer ifadeleri de şöyle sıralanabilir: "Ey ateş göğünden de bir hoşça, bir güzelce geçip yücelen İsa, gökten başını eğ de bizi yücelere çek"⁵. "Temiz canlar göğe ağyor; tortulu canlar ovaya-yazıya gidiyor, yere giriyor. Can, gözünü aç da canlara bak; nasıl geldiler, ne oldular, nasıl gidiyorlar?" "Arş'tan olan can, İsa'nın bulunduğu yere gider; Firavun'un canı da Kaarun'un bulunduğu yere varır"⁶. Burada Mevlana, Tanrının yolundan giden ve onunla bütünleşenlerin İsa'nın bulunduğu yere yani tanrının makamına vardıklarını; Firavun gibi şirk ve gurur içinde yaşayanların da Karun'un akıbetine uğrayacaklarını vurguluyor.

Mevlana, İsa kavminin mücadele içindeki idarecilerinin, on iki bey olduğunu, bunlardan her fırkanın bir beye bağlandığını, bu on iki beyin ve kavimlerinin, kötü vasıflı vezire ihtirasla bağlandıklarını da ifade etmektedir⁷.

Hıristiyanlık ve İsa konusunda Mevlana, yaptığı değerlendirmelerde padişah ve vezir motiflerini zaman zaman kullanmaktadır. Vezir, sürekli Hıristiyanlara karşı hile ve desise peşinde koşan olumsuz ve yerilen bir motiftir. Nitekim Mesnevi'de; "Vezir padişahın aynı bir şekilde altı yıl müddetince İsa'ya bağlı olanların sığınağı oldu. Halk dinini ve gönlünü bütünüyle ona teslim etti. Halk onun emir ve hükmüne can veriyordu. Padişah vezire "Ey talihlim! Vakit geldi. Çabuk gönlümü ferahlat" diye yazdı. -Vezir- dedi: "Ey padişahım! Şu anda İsa'nın dinine fitneler sokma işindeyim"⁸. şeklindeki ifadelerle adeta şeytanın salih insanlara musallat olma motifini vurgulamaktadır.

Mevlana, olumsuz motif olarak ifade ettiği vezirin, İncil'in hükümlerini tahrif etme çabasını ifade ederken; Her birinin adına hazırladığı tomarların yazı ve hükümleri açısından farklı olduklarını, her birinin diğerleriyle zıt hükümler içerdiğini, birinde beden terbiyesini ve açlığı, tövbenin temeli ve öze dönüşün şartı yapmış, birinde beden terbiyesinin faydası yoktur demişti... O, İsa dininin düşmanı, bu tarzda on iki tomar hazırlamıştı⁹. Burada belirtilen İncil'in farklı on iki tomarı ifadesi, aslında İncil'in nasıl tahrif edildiğine cevap niteliğindedir.

Mevlana yine İncil'in tahrif belirtisi olarak şu düşünceleri söylemektedir: "İncil'de o peygamberler öncüsü, safa denizi Mustafa'nın adı vardı. Dış özellikleri ve şekli bahsi vardı. Onun kafirlerle savaşması, orucu ve yiyeşi anılmaktaydı. Hıristiyanlar topluluğu, bu isme ve hitaba varıp karşılaştıklarında sevap için. Bu şerefli adı öperlerdi, bu güzel vasa yönelirlerdi. Anlattığımız bu fitne içinde, bu topluluk fitneden ve şikayetten güvendeydiler. Emirlerin ve Vezirin şerrinden Ahmet adının sığınağına sığındılar. Onların nesli de çoğaldı. Ahmed'in ışığı yardımcı oldu, dost oldu. Hıristiyanlardan başka topluluk, Ahmed'in adını aşağılıyordu. Kötü düşünceli, kötü düzenli vezirin fitnelerinden dolayı aşağılandılar ve zelil oldular. Yanlış ifadeliler tomarların ardından onların dini ve hükmü bozuldu. Ahmed'in adı böyle yardım eder de ışığı nasıl

¹ Divan II/43, (b. 347-348).

² Divan VI/ 129, (b. 1189).

³ Mesnevi. I. 297. (b. 341-346).

⁴ Divan, V/324, (b. 3949).

⁵ Divan. II/15, (b. 142).

⁶ Divan, C. IV/184, (b. 1713-4, 1717).

⁷ Mesnevi, I/51, (I. Kitap, b. 459-463)

⁸ Mesnevi, I/50. (I. Kitap, b. 458)

⁹ Mesnevi, I/51-52, (I. Kitap, b. 464-500)

korur? Ahmed'in adı sağlam bir hisar oldu. Peki, o Ruhul Emin'in zâtı ne oldu? O vezir belasından ortaya çıkan, çare kabul etmez bu kan dökücüden sonra, ¹

Mevlana, vezirin, Hıristiyan topluluğu aldatmak için başka bir hile olarak vaazı bırakıp halvete girmesi ve halvette kendini öldürmesinden bahsediyor. “Bu vezir içerden seslendi “Ey müritler! benden şu bilinsin: İsa bana şöyle haber verdi: bütün dostlarımdan ve yakınlarımdan yalnız ol. Yüzünü duvara çevir, yalnız otur ve kendi varlığından da halveti seç. Bundan sonra söze izin yoktur. Bundan sonra konuşmayla işim yok. Ey dostlar! Elveda! Ben öldüm, eşyayı dördüncü feleğe götürdüm. Böylece ateşten feleğin altında odun gibi meşakkat içinde, helak olarak yanmayacağım. Bundan sonra dördüncü semanın üzerinde İsa'nın yanında oturacağım”².

Vezirin diğer bir fitnesi de Hıristiyan beylerinden her birini ayrı ayrı veliaht yapması ve her birisiyle yalnız konuşmak suretiyle çatıştırmak ve yok etmeye çalışması Mesnevi'de şöyle anlatılır: “Ve bu sırada bu beyleri çağırıldı. Birer birer, her biriyle konuştu. Her birine şöyle dedi: İsa dininde Hakk'ın naibi ve benim halifem sensin. İsa diğer emirleri sana tabi ve herkesi sana dost/yandaş yaptı. İsyân eden her beyi yakala; ya öldür ya da yanında esir al... İşte sen şu tomanı, Mesih'in hükümlerini bir bir ümmete açık olarak oku. Her bir beye ayrı olarak, “Allah'ın dininde senden başka naib yoktur” dedi³. Daha sonra vezir kendisini öldürüyor ancak planladığı gibi halk, beylerin etrafında toplanmış ve beyler anlaşmazlığa düşüp yüz binlerce Hıristiyan'ın ölümüne sebep olmuştur⁴.

Mevlana, iyi ve kötü adetleri, sonuçları ile beraber İsa ve kavminin şahsında şöyle ifade etmektedir: “Yahudi neslinden başka bir padişah, İsa kavmini yok etmek için ortaya çıktı. Önceki padişahın doğan kötü adete, bu diğer padişah adım attı. Kötü bir adet koyana doğru her an lanet gider. İyiler gittiler ve adetler kaldı. Kötülerden zulüm ve lanetler kaldı. Kıyamete kadar kötülerin türünden vücuda gelenlerin yüzü onadır. Bu tatlı su ve acı su, damar damardır. Sura üfürülünceye kadar halkların arasında akar.. İyilerin mirası, tatlı sudandır. O ne mirastır? “Kitabı miras verdik”⁵

Mevlana düşüncesinde İsa'nın mucizeleri de zaman zaman çeşitli hikayelerle ilintili olarak ifade edilmektedir. Çoğunlukla dile getirilen mucizelerde; İsa, beşikte konuşan, ölüyü diriltten, Deccal ile mücadele eden, kemiklere can veren, gökten sofrâ indiren, su üzerinde yürüyen motifleriyle anlatılır. Mevlana, Divan'ında İsa'nın beşikte konuşmasını şu sözleriyle ifade etmektedir: “Tek senin aşk güneşin parlayıp dursun da her yanan bir yıldız saçsın. Bir güneş, o ki Turdağ'ına vurdu da dağ param parça oldu, her parçası da bir lâl kesildi. Işığ, Meryem'in çarşafına vurdu da beşikteki çocuk dile geldi, konuştu”⁶ “Şeklini, yüzünü görmemişler, fakat birer-birer anlatıyorlar; hani tıpkı Meryem'in nuruyla beşikte konuşan, Ruhullah Mesih gibi”⁷.

Mevlana, İsa'nın hastaları iyileştirmesi ve ölüleri diriltmesi konusunda ise; “İsa'nın yüzünden iki-üç ölü dirilse noolur. .. Elinden iki üç mahmur güzelleşse, iyileşse, aslan avcısı kesilse ne çıkar?”⁸ ifadeleri ile İsa'nın ölüyü diriltmesi ve özür sahibi insanların kusurlarını giderme misyonunu dile getirmektedir. Mevlana, İsa'nın ölüyü dirilmesi ile ilgili şu ifadeleri kullanmaktadır: “Hikmet sahibiyiz, Bağdat'tan geldik; bir çok illetlileri dertlerinden, illetlerinden kurtardık. Güzel üsluplu söz söyleyenleriz, Mesih'in talebesiyiz biz, nice ölümlere tuttuk da can üfürdük biz⁹. “Şükürler olsun, İsa erişti de Azer'imiz dirildi;...”¹⁰ “İsa huylu dudakları, bir üfürükle ölüyü diriltir; can kanadıyla tutsa da Zuhal yıldızına doğru uça yeridir”.

¹ Mesnevi, I/59. (I. Kitap, b.728-740)

² Mesnevi, I/56-7, (I. Kitap, b. 644-650).

³ Mesnevi, I/57, (I. Kitap, b. 651-653)

⁴ Mesnevi, I/57-8, (I. Kitap, b.663-668).

⁵ Mesnevi, I/60. (I. Kitap, b. 741-8). Kur'an, 35/32.

⁶ Divan IV/297, (b. 2866-8).

⁷ Divan, IV/128, (b. 1135); Kur'an XIX/ 29-33'de İsa'nın beşikte konuştuğu anlatılır.

⁸ Divan/VII254. (b. 3222).

⁹ Divan III/47, (b.317, 319).

¹⁰ Divan IV/433, (b. 4177), (Burada İsa, Ahd-i Cedid e göre, ölmüş, gömülmüş,ve dört gün kabirde kalmış bir adamı diriltmiştir. Ahd-i Cedid de bu adamın adı “Lazar” (leazer)'dir ki Mevlana bundan bahsetmektedir. Yuhanna, XII/1-19) Divan IV/450.

“Mesih ölüyü nasıl diriltti diye biri sorarsa, ona karşı dudaklarından bir öpücük ver bize de işte böyle diriltti de” “Gel, sen İsa’sın, ölümünü dirilt, gel, deccalın gözünü def et bizden”¹.

Mevlana; “Sen ilerledikçe her yanda bir anlayışlı hekim vardır; hem de öyle görülmemiş, eşsiz bir İsa’dır ki göz verir adama, üstelik onunla beraber anlayış da verir. Bunu gama batmış her kes duysun da sevin sin diye söyledim.; böyle bir örnek getirdim; yoksa tanrıyı kula benzetenlere kanmış bir müşebbih değilim ben”² sözleriyle İsa’nın maddi hekimliği yanı sıra manevi yönden de hekim olduğunu vurgulamaktadır.

Yine Mevlana, “...Ey dost... Candan mahrum olana İsa nefesinle üfür, can ver; altını olmayana iksirini bağışla, altınlara sahip et onu. Ey Tebrizli Şems, devran yürüdükçe hüküm senindir, devir senin; evet, öyle hükmededur”³ sözleriyle İsa’nın can veren nefesinden ve iksirinden bahsetmektedir. Mevlana aşktan bahsederken; “Aşk, içerden gül bahçesinin kapısını açar; gül gibi görünür aşk, taze gülden daha da güzeldir kokusu. Her bir zerre İsa kesilir; İsa nefesli olur. Ölüm, canlar bağışlar; gönül, candan fazla arar onu”⁴ şeklinde İsa motifini kullanmaktadır. Başka bir yerde Mevlana; “Pek alımlısın sen, öyle benziyor ki Mesih’sin; hoş geldin ey gönüller padişahı, ey her yoksulun çaresi, sefalar getirdin”⁵ diyerek İsa’yı gönüller padişahı ve yoksulların çaresi olarak göstermektedir.

İsa’nın hastalara şifa verme ve ölüleri dirilmesi konusunda Mevlana, şu sözleri de söylemektedir: “Aşk Mesih’inin eli, o nasipten sunsun da her ölüye mutluluk, her hastaya sağlık versin”⁶; “Can hekimi, bir tabla yol hediyesi getirdi; öylesine hediye bunlar ki yedin mi kocamış, bunamış bile olsan güzelleşirsin, gençleşirsin. Bedene can verir... O, İsa’ya gelen tablaydı, hekimlere miras kaldı; ecel zehrini bile yemiş olsan panzehirini orda bulursun. O tablada bir hap gizlidir ki dişe dokunmaz; ne yaşandır, ne kurudan, ne sıcaktır ne soğuk. O hâpın bir habbeden az bir parçasını yesen gök kubbeğe ağarsın; o habbe, ufakık olmakla beraber seni İsa’nın yurduna yüceltir”⁷. “Mesih gibi gökten yemek getir; insanları vazgeçir şu ekmekten, şu çorbadan”⁸. İsa’nın soluğuyla ölümsüz ömür verdiği, kurumuş kakırdamış ömrü gençleştirdiği; Sağlığın önemini olmadığı, çünkü hastalık durumunda Mesih’in kendilerine hekim olduğunu⁹. Bir başka anlatımında Mevlana, maddi ve manevi rahatsızlıklara şifa dağıtma konusunu İsa motifiyle açıklamaktadır: “Gözlerin her an binlerce göz açmada, binlerce göze görüş bağışlamada; Tanrı, Mesih’e verdiği gibi sana da bu gücü, bu kuvveti vermiş¹⁰. Dilinden sel gibi Ab-ı hayat akar; soluğun Mesih’in soluğu gibi hastalıklara ilaç olur”¹¹

Mevlana, Mesnevi’de İsa’nın kemikleri diriltmesi konusunu da bir hikayeyle şöyle dile getirmektedir: “Bir aptal, İsa ile arkadaş oldu. Derin bir çukurda kemikler gördü. Dedi: “Ey yoldaş! Kendisiyle ölü canlandırdığın yüce adı, Bana öğret de , ihsan edeyim; kemikleri onunla canlandırayım” -İsa- dedi: “Sus, zira o senin için değildir; senin nefeslerine ve sözüne layık değildir. O, yağmurdan daha temiz nefes ve davranışta melekten daha kavrayışlı kişi ister. Adam ‘Ben sırlar okuyucusu değilsem, yine sen kemiklere adı oku’ dedi. İsa dedi ‘Ey rabbim! Tahlilsizlik anyorsa yeşermiş diken onun ekinidir’ buyurdu. Bu hastanın nasıl kendi üzüntüsü yok? Bu murdarın nasıl can kederi yok? O kendi ölüsünü bırakmış, yabancının ölüsü için tamir arıyor”¹².

İsa, o gencin isteğiyle hakkın adını o kemiğe okudu. İlahi hüküm, o ham adam için kemiğin suretini diriltti. Bir siyah aslan aradan sıçradı, bir pençe vurdu, onun suretini yok etti. Kellesini kopardı... o,

¹ Divan, VII/333 (b. 4292), VII/111 (b. 1379), III/233 (b. 2176).

² Divan VII/109. (b.348-9)

³ Divan II/ 134, (b.1086-1087)

⁴ Divan VII/325. (4183-84)

⁵ Divan II/ 151, (b. 1214)

⁶ Divan II/283, (b. 2291)

⁷ Divan II/ 221, (b. 1784-1789).

⁸ Divan II/ 395, (b. 3300).

⁹ Divan IV/348, (b. 3367), V/230 (b. 2671-2).

¹⁰ Divan. II/349, (b. 2910)

¹¹ Divan VII/609. (b. 8085).

¹² Mesnevi, I/173, (II. Kitap, b.140-150)

içinde öz olmayan ceviz içiydi... İsa, “onu niçin aceleyle ezdin” dedi. – Aslan “sen ondan huzursuz olduğun için” dedi İsa, “niçin adamın kanını içmedin? Dedi. “kısmetimde rızık yemek yoktu” dedi. Hayret o kükremiş aslan gibi avını dünyada yemeden gitmiş nice kişi vardır. Kısmeti bir saman değil, ama ihtirası dağ gibi; -Hakk’a” yüzü yok, ama şerefler kazanmış.

Ey bize dünyada kolaylık kılan! Karsız ve yararsızdan bizi kurtar...

O aslan dedi: “Ey Mesih! Bu av sadece ibret almak içindi.

Benim dünyada rızıkım olsaydı, ölümlerle ne işim olurdu benim?”¹

Bir başka hikayede de Mevlana, İsa’nın dergahını şifa kapısı olarak nitelendirmektedir. Bu dergaha her türlü bedensel özürlü için başvurulduğunu şu dizelerle ifade etmektedir: “İsa’nın dergahı gönül ehlinin sofrasıdır. Ey belaya tutulmuş! Sakın sakın bu kapıyı bırakma. Her tarafta kör, topal, kütürüm ve düşkün halk toplanırdı. Sabahleyin İsa’nın dergahının kapısında nefesiyle gınahtan kurtulmak için. O güzel dinli, kendi dualarını tamamlayınca kuşluk vakti dışarı çıkardı. Bölük bölük belaya uğramışları ağlar halde, ümit ve bekleme kapısında oturmuş görürdü. Derdi: “Ey afet sahipleri! Allah tarafından hepinizin isteği kabul oldu. Haydi! Eziyetsiz ve zahmetsiz Allah’ın affediciliğine ve ikramına doğru yola koyulun” Hepsini ayakları bağlı develer gibiydi; dizleri görüşle açılırdı. Onun duasıyla hoşça ve sevinçle eve doğru koşuyorlardı².

Mevlana, kıyamet alametlerinden olan Deccal’in gelmesi ve eylemleri karşısında İsa’nın mücadelesini: “Hadi, Deccal geldi, aç Mesih’in yolunu; hadi, kıyamet günü geldi-çattı, çal surumu” “Dudağını aç da İsa duasını oku; çünkü varlıklar, cefa Deccal’i yüzünden ölmüşler” Yavaş yavaş Deccal’in eşeğini gebertirsen görürsün ki meydanda, atla dönüp dolaşan, Meryem oğlu İsa’dır³ ifadeleriyle anlatmakta ve İsa’nın Hz peygamberi müjdesinden “Ahmed’in müjdesini vermedeyiz, Mesih gibi beşikte çocukken konuşuyoruz amma susalım”⁴ şeklinde bahsetmektedir.

Mevlana’nın ifade ettiği İsa’nın diğer bir mucizesi ise gökten lezzetli sofrayı indirmesidir. Bu konuda Mevlana “... İsa’ya gökten gelen nimetlerden ne lezzetli yemekler var, ne gıdalar, ne tatlılar Tanrım”⁵ İfadelerini kullanmaktadır. Bir başka yerde Mevlana: “Seba halkına, Meryemoğlu İsa’nın duasıyla gökten yemek indi. Sen de oruç tut da zevk-neşe sofrasını bekle⁶. Bir başka yerde İsa’nın mucizelerini anlatırken Mevlana: “Firavun’un yüz binlerce mızrağını, Musa’nın bir asasıyla yok ettiğini, Calinus’un yüz binlerce tıbbının İsa’nın ve nefesinin önünde aciz kaldığını. Yüz binlerce şiir kitabı vardı, bir ümmisinin sözü karşısında ar olduğunu söyleyerek peygamberlerin mucizelerinin gücünü vurgulamaktadır⁷.

Mevlana, bir mucize olarak da kuru hurmanın meyve vermesinden bahsetmektedir. Bu konuda divanda geçen ifadeleri şu şekildedir: “Kuru hurma Tanrı emniyle Meryem’e meyve verdi; tanrı soluğuyla ölü bile yeniden dirildi can buldu” “Tertemiz erlerin canları, cennetlerden de yüce olan gül bahçesine geliyor güneş ışığı gibi. Ne mutlu bahçedir ki Meryemlere, kışın bile turfanda meyveler verir⁸. “Göklerden aşağılık yeryüzüne geldik; gene bizi göklere çeker, yüceltir. Meryem gibi hurma ağacının dibine gidelim; çünkü sükut dalında bir hurma bile yok. “Taze, yaş hurmayı dertli Meryem bulur”⁹.

Mevlana, İsa’nın diğer bir mucizesi olarak da; “...Meryemoğlu İsa gibi deniz üstünde yürürsün”¹⁰

¹ Mesnevi I/182-83. (II. Kitap, b.455-467)

² Mesnevi, I, 296. (III. Kitap, b. 298-306)

³ Divan VII/340. (b. 4383), V/39, (b. 478), VI/12, (b. 95Açıklama için C.VI. 411 e bak

⁴ Divan II/ 381, (b. 3192)

⁵ Divan III/33, (b.210).

⁶ Divan III/258, (b.2457-8), İsa’dan gökte yemek indirmesi istenmiş, o da tanrıya dua ederek gökten bir tablanın indirilmesini sağlamıştır (Maide, 112-115); İncil’de de İsa’nın beş ekmeğe ve iki balıkla beş bin kişiyi doyurduğu ve artan ekmeklerin on iki küfe olduğu anlatılır (Matta, XVI/9-10; Markos, VIII/18-18).

⁷ Mesnevi, I/53. (I. Kitap, b. 528-530)

⁸ Divan VII/96. (b. 1180), IV/166, (b.1529-30)

⁹ Divan, IV/171 (b. 1586-7). V/214, (b.2467). (Kur’an, XIX/25’de “Hurma ağacının gövdesini de kendine doğru silkele ki, üzerine taze ve olgun hurma döksün” ifadeleriyle Meryem’e kuru Hurma ağacının taze meyve verdiği bildirilmektedir).

¹⁰ Divan VII/498. (b. 6526)

sözleriyle İsa'nın deniz üzerinde yürüdüğünü ifade etmektedir.

Mevlana, insanlardan bir türlü ikna olmayan ve hakikati idrak edemeyen, içinde buldukları kötülüklerde ısrar eden kimseleri eşek benzetmesi ile ifade ederek mesaj vermeye çalışmaktadır. Nitekim “Öküze tapan eşek topluluğuna bak; gemsiz, yularsız gittiler. Yürü, o eşeklere de ki: Bırakın olmayacak maskaralığı; tövbe edin de uçulacak yere varın. Varrın da her eşek, Mesih'e eş olsun;...¹ sözleriyle bunu açıkça ifade etmektedir. Yine Mevlana, “Eşeklerin ölümü güç bir şey, fakat bana uğurlu geldi. Çünkü eşek uzaklaştı mı İsa gelir, kucaklar beni” “Meryemoğlu İsa göğe ağdı da eşeği kaldı ya;...”. Evet, aşk Burak'ı gökten gelince can İsa'sı şu eşekten kurtulur. “Adem gibi tövbe et de dön cennete; bırak-gitsin şu Ademoğullarını. Meryemoğlu İsa gibi göğe ağ; bırak Meryemoğlu İsa'nın eşeğini” gibi sözleriyle hakikatin idraki noktasında akıl sahiplerine uyarılarda bulunuyor². “Ben Mesih gibi yücelere ağdım, eşeğim yeryüzünde kalakaldı...” “Eşek nerde, İsa aşkından bahsetmek nerde?...” “Adam İsa olursa koş koş Meryem'in yanına gelir, eşek olursa, bırak, varsın,...” “İsa'ya bakacaksan dertli gözle bak da şifa bul;...” “Şu ahir zaman da eşek anyorsan var, ara; Mesih aranmaz bu yanda zaten. İsa gönül nuruyla o eşekten ayrılmıştır;...”. “Evet, aşk Burak'ı gökten gelince can İsa'sı şu eşekten kurtulur”³.

Mevlana, “Akıllı biri İsa'ya, “varlıkta her şeyden daha zor olan nedir?” dedi. Ona “Ey can! En zor olanı Allah'ın öfkesidir; ondan cehennem bizim gibi titrer” dedi. -Adam- “Allah'ın bu öfkesinden kurtuluş nasıl olur?” dedi. -İsa,- “öfkeni anında terk etmekle” dedi⁴ şeklinde aktardığı hikayede, İsa'yı yaşadığı toplumda insanlara kurtuluş yolunu öğreten bir motifle anlatmaya çalışmaktadır. Bu konuda Mevlana şunları da aktarmaktadır: “Güzel gülüşlü İsa'yım ben, dünya benimle dirilmiş; ...” “Derde pek ferahlık veriyorsun sen, nice Meryem'in İsa'sısın; binlerce cennetin canısın, binlerce Kevser, kıskanıyor seni”. “Mesih'in eliyle, bütün dünyayı iyileştirecek ilaç geldi; fakat nerde her yemek çanağından korunacak el? Musa, Firavun'un nimetinden, elini dudağını arıttı da Yed-i Beyza, kerem denizini bağışladı ona”⁵. “Onun aşk nağmesinde yüzlerce ebedi bahar var; gülümüzde gül bahçemizde yüz binlerce bülbül şakımada. Gönül o devrin İsa'sından zünnar kuşandı ya, iman bile bu zünnarımızı kıskanır bizim”⁶. “Bir Ham, seni tutarda bakırcıya götürürse Yusuf ol, satıl zararı yok; bir diken bilmezse bilme de, sen gül bahçesi ol da ziyarı yok, varsın bilmesin. Sen İsa ol da evin olmasın, olmaya gör, de. Sen göz ol da sana bir örtü kalmayacakmış , kalmasın”⁷.

İslam dünyasının yetiştirdiği ender şahsiyetlerden biri olarak Mevlana Celeleddin-i Rumi, asırlardır her din ve düşünceye mensup insanlardan ilgi, sevgi ve kabul görmüştür. O, sahip olduğu engin hoşgörüsüyle ötekine olması gereken değeri vermiş ve onlardan da ilgi görmüştür. İslam dünyası kadar batı aleminde de hoşgörüsü ile tanınan Mevlana'nın felsefesine günümüzde daha çok ihtiyaç hissedilmektedir. Mevlana, düşüncelerini anlatırken, din ve mezhep gözetmeksizin peygamberler ve bilge kişilerden örnekler vermektedir. Çoğu zaman O, peygamberlerin yaşadığı dönemin gerçek ve mitolojik unsurlarını da kullanarak insanlara kalıcı mesajlar verme çabası içerisinde görülmektedir. Bu çerçevede Mevlana, Hz. İsa ve Hıristiyanlığın bazı motiflerini de ustalıkla kullanmıştır.

¹ Divan, VII/568.(b.7515-17).

² Divan VII/204, 206. (b. 2591, 2612), IV/284, (b. 2747), VI/245. (b.2433-4).

³ Divan, III/246 (b.2315), III/91 (b. 697), III/130 (b. 1117), III/205 (b. 1895), II/ 307 (b 2526-7), IV/284 (b. 2747).

⁴ Mesnevi, C. II, s.21. (IV. Kitap, b: 113-115).

⁵ Divan, V/441(b. 6003) , VII/108 (b. 1334). VII/1. (b.7-8)

⁶ Divan, III/391, (b. 3876-7). Zünnar: Hıristiyan rahiplerinin bellerine bağladıkları ve ucunda haç asılı olan iptir. Bu gelenek Zerdüştlikten geçmiştir. Zerdüstilerin Kuştı veya “Bend-i Din” dedikleri koyun yününden örülen, akıl balığı çağından itibaren bağladıkları bir kuşaktır. Divan IV/407, Kuştı hakkında geniş bilgi için bknz: İskender Oymak, Zerdüştlük, Elazığ 2003, 212-114.

⁷ Divan IV/ 49, (404-5), Matta: 8/19-20'da “ Ve bir yazıcı gelip ona: Muallim, her nereye gidersen, senin ardınca gelirim, dedi. Ve İsa Ona dedi: Tilkilerin inleri ve kuşların yuvaları vardır; fakat insanoğlunun başını yaslayacak bir yeri yoktur”.